

EDUCATIEVE BACHELOR IN HET LAGER ONDERWIJS

Bachelorproef
Een visuele taalreis: het beeldend
avontuur met woorden

Promotor
Derya Akgüre

Kato Meynen
Academiejaar 2022-2023

Voorwoord

Deze bachelorproef is geschreven met het oog op het behalen van de educatieve bachelor lager onderwijs. In dit onderzoek wordt getracht te achterhalen hoe we leerkrachten die willen opstarten met taal stimuleren via beeldende activiteiten kunnen ondersteunen. Eerst wordt het praktijkprobleem geschetst om dit vervolgens te gaan onderzoeken en om ten slotte een ontwerp te realiseren.

De keuze van dit onderwerp is ontstaan in het derde leerjaar uit Kindercampus de Mozaïek te Hasselt. Dit onderwerp was er nooit gekomen zonder dat juf Liselotte haar ervaringen met mij deelden. Ik wil haar dan ook erg bedanken voor de aanzet die ze me gaf. Gedurende het hele proces was ze steeds bereid me te ondersteunen.

Daarnaast wil ik mijn promotor, Derya Akgüre, bedanken voor de feedback en de verschillende tips die ze me doorheen het hele onderzoeksproces gegeven heeft. Met vragen kon ik ook steeds bij haar terecht.

Verder wil ik ook al de personen die ik mocht bevragen door middel van interviews bedanken. Dankzij hen ben ik heel wat rijker geworden en kreeg ik informatie van ervaringsdeskundigen.

Kato Meynen

Inhoudsopgave

Oriënteren en richten.....	4
Praktijkprobleem.....	4
Belanghebbendenschema.....	5
Onderzoeksvraag.....	5
Deelvragen.....	5
Plannen & Verzamelen.....	6
Plannen.....	7
Analyseren.....	8
Conclusie analyse.....	8
Ontwerpen.....	10
Output.....	10
Aftoetsen van de ontwerpcriteria.....	10
Uitleg ontwerpen.....	10
Try-outs.....	11
Concluderen.....	14
Bibliografie.....	17
Bijlagen.....	18

Oriënteren en richten

Praktijkprobleem

Uit een gesprek met mijn mentor blijkt dat er in de klas meerdere talen worden gesproken, wat leidt tot taalachterstanden en beperkte woordenschat. Om de kinderen te ondersteunen, is het essentieel om meertaligheid te omarmen en hen te helpen hun woordenschatkennis te vergroten. Een manier om dit te bereiken, is door kinderen de kans te geven om de nabespreking van de les thuis met hun ouders te doen, waarbij ze gebruik kunnen maken van hun eigen moedertaal.

In de vragenlijst van de klasleerkracht (**bijlage 1**) wordt duidelijk dat de leerlingen nog moeite hebben met bepaalde doelen, zoals het begrijpen van voorgelezen teksten, het correct gebruiken van taalregisters en het begrijpen van geschreven teksten. Hoewel de leerlingen op bepaalde punten iets beter scoren, hebben ze nog steeds verbetering nodig op het gebied van tekstverzorging, spelling en het plezier in het lezen van verhalen.

De taalontwikkeling bij kinderen verloopt in verschillende fasen en meertalige kinderen volgen een vergelijkbaar proces, waarbij taalontwikkeling in beide talen gelijktijdig plaatsvindt. Onderzoek toont aan dat meertalige kinderen dezelfde hoeveelheid woorden kennen als eentalige leeftijdsgenoten. Het kan echter voorkomen dat ze bepaalde woorden beter kennen in één taal dan in de andere. Het is belangrijk om te beseffen dat kinderen hun eigen tempo en ritme volgen in de taalontwikkeling (Vbjk, z.d.).

Kinderen kunnen taalontwikkelingsmoeilijkheden ervaren als ze verschillende talen horen en mogelijk is er in één van de talen niet voldoende taalaanbod. Voor kinderen waarbij Nederlands niet de moedertaal is, kan het moeilijk zijn om de taal goed te leren en bij te blijven op school. Een achterstand in taalontwikkeling kan worden herkend aan een beperkte woordenschat en moeite met het begrijpen van leraren en medeleerlingen. Een goede taalverwerving in de moedertaal is van groot belang bij het leren van een nieuwe taal, omdat het de basis legt (Kind & Gezin, 2010; Kris Nauwelaerts, 2017).

Naast dit praktijkprobleem op basisschool de Mozaïek geeft mijn mentor aan dat er meer aandacht kan worden besteed aan muzische vorming. De invulling van de les beeld is momenteel beperkt, maar deze inhoud kan worden uitgebreid. Er kan een grote verbinding worden gelegd tussen de muzische activiteiten en andere leergebieden, zoals Nederlands.

Ook geven de leerkrachten op mijn stageschool aan dat ze het moeilijk vinden om een goede les beeld op te bouwen. Ze ervaren uitdagingen bij het ontwikkelen van creatieve en gestructureerde activiteiten die aansluiten bij de leerdoelen en de interesses van de leerlingen. Daarnaast missen ze soms de kennis en vaardigheden op het gebied van beeldende kunst en het gebruik van verschillende materialen.

Belanghebbendenschema

<i>Leerlingen</i>	<i>Het gaat hier om de leerlingen van het derde leerjaar uit de basisschool Mozaïek. De leerlingen begrijpen niet alle woorden die men in de klas gebruikt doordat ze een beperkte kennis van de woordenschat hebben.</i>
<i>Klasleerkracht</i>	<i>Het betreft hier de leerkracht van het derde leerjaar uit basisschool de Mozaïek. De leerkracht merkt dat de leerlingen niet alle woorden begrijpen.</i>
<i>Andere leerkrachten</i>	<i>De andere leerkrachten verzorgen de lessen van bijvoorbeeld muzische vorming en godsdienst. Deze leerkrachten merken ook dat de leerlingen niet alle woorden begrijpen. De leerkracht van muzische vorming speelt ook een belangrijke rol in mijn bachelorproef aangezien ik ga werken met beeldbeschouwing om de woordenschat te verbreden.</i>

Onderzoeksvraag

Hoe kan je taal stimulerend werken via beeldende activiteiten in het derde leerjaar van basisschool de Mozaïek in Hasselt vertrekkend vanuit illustraties met aandacht voor prentenboeken?

Soort prototype: illustraties met aandacht voor prentenboeken

Doelgroep: derde leerjaar van basisschool de Mozaïek in Hasselt

Context: via beeldende activiteiten

Beoogde uitkomst: taal stimuleren

Deelvragen

- Wat is de relatie tussen beeldende activiteiten en taalontwikkeling in het derde leerjaar?
- Hoe kunnen beeldende activiteiten en taal elkaar versterken in het derde leerjaar?
- Welke illustraties en (type) prentenboeken zijn het meest effectief bij het stimuleren van taalvaardigheid bij kinderen in het derde leerjaar?
- Welke tools kunnen leerkrachten gebruiken om het taalonderwijs aan de hand van illustraties en prentenboeken te verrijken?

Bijsturingen na reflectie

Ten eerste heb ik een observatie gedaan in de klas. Na het gesprek met mijn mentor en de observatie werd het duidelijk dat er veel meertalige kinderen in de klas zitten. Hierdoor wist ik al wat meer over wat mijn bachelorproef ging gaan maar het bleef nog vaag. Ik ben dan gaan zoeken naar bronnen en dit bracht me ook weer iets verder in het proces.

Plannen & Verzamelen

Door verschillende manieren van dataverzameling wordt informatie verzameld voor de vormgeving van het product.

Onderzoeksactiviteit: bron 1: Laat maar zien, Jos van Onna & Anky Jacobse

Om zo:

- De aandacht voor de leerinhouden en vakinhoudelijke principes te behouden;
- De inhoud van het muzisch domein beeld te structureren en vertalen in een samenhangend muzisch project;
- Taal en beeld op een correcte manier samen te brengen.

Onderzoeksactiviteit: bron 2: vertaalde verbeelding, Karen Reekmans & Catherine Roden & Kris Nauwelaerts

Om zo:

- Muzische werkvormen te vinden die ervoor zorgen dat de leerinhouden beter worden verankerd bij kinderen die vaak nog worstelen met het Nederlands als schooltaal.

Onderzoeksactiviteit: bron 3: Leesbeesten en boekenfeesten, Jan van Coillie

Om zo:

- Muzische werkvormen te vinden die de leerlingen als aangenaam ervaren en er toch talig sterker mee worden.

Onderzoeksactiviteit: bron 4: Voorlezen in de bovenbouw

Om zo:

- Een juiste keuze te maken in de keuze van prentenboeken

Onderzoeksactiviteit: bron 5: Taalstimulering en meertaligheid, Overheid Vlaanderen

Om zo:

- Een situering te schetsen van het belang van de taalontwikkeling.

Onderzoeksactiviteit: internationale bron: woord in beeld, Levende talen magazine (nl)

Om zo:

- De leerlingen leren hoe ze beeldtaal spreken, zo zal hun woordenschat vanzelf stijgen.

Onderzoeksactiviteit: observeren in de klas

Om zo:

- Te zien over welke taalachterstand we spreken;

- Te kijken hoe de krachtige leeromgeving in de klas is;
- Te observeren hoe ze prenten en verhalen al inzetten in de klas (**bijlage 2**).

Onderzoeksactiviteit: bevraging van expert

Om zo:

- De inzichten van een expert te bekijken;
- Zij heeft dit onderwerp al onderzocht en zij kan mij verschillende inzichten laten zien (**bijlage 3**).

Plannen

Onderzoeksactiviteit	10/'22	11/'22	12/'22	01/'23	02/'23	03/'23	04/'23	05/'23
Tekstbronnen observeren								
Observeren in de klas								
Bevragen van expert *								
Ontwerpen product - Afleiden van criteria uit bronnen/bevragingen - Ontwerpen output								
Testen van het product								
Bijsturing van het product (en mogelijk 2 ^{de} try-out)								

Bijsturingen na reflectie

Ik kon me niet volledig aan de planning houden. Bijvoorbeeld, ik heb mijn ontwerp verder uitgewerkt in de maanden maart en april. Ook heb ik het uittesten nog in april gedaan omdat het meer tijd nodig had, hoewel het anders gepland stond.

Ten eerste heb ik mij grondig verdiept in het onderwerp, ik vond veel bronnen over dit onderwerp. Ik heb de bronnen geselecteerd en deze gelezen. Na het lezen kreeg het thema al meer inhoud maar het bleef toch nog wat vaag. Na enkele gesprekken met mijn promotor werd alles duidelijker en kon ik verder. Tijdens het interview heeft de expert mij de tip gegeven om iets te doen met de thuistaal van de kinderen en met de ouders.

Analyseren

Conclusie analyse

Voor mijn ontwerp is het nodig om rekening te houden met volgende punten:

*voldoende filosoferen tijdens de les beeld

- Goede kijkvragen zijn essentieel om het kijken te sturen en te benoemen (J. van Onna, A. Jacobse, 2017).
- Gesprekken over de muzische les bevorderen het delen van ervaringen (K. Reekmans, C. Roden, K. Nauwelaerts, 2017).
- Een open parcours laat ruimte voor persoonlijke interpretatie en communicatie (K. Reekmans, C. Roden, K. Nauwelaerts, 2017).
- Besprekingen van het werk tonen de diversiteit en interpretaties en bevorderen respect voor verschillen (K. Reekmans, C. Roden, K. Nauwelaerts, 2017).
- Kinderen die aan het werk zijn, hebben een natuurlijke neiging tot overleg (J. van Onna, A. Jacobse, 2017).

*het overleg dat op gang gehouden wordt tijdens de les beeld

- De kijkwijzer, te vinden in **bijlage 4**, biedt structuur tijdens het beschouwingsproces (J. van Onna, A. Jacobse, 2017).
- Onderzoek heeft aangetoond dat overleg het leerproces versterkt (Catterail, 2005; Bruner, 1996; Kolb, 1984).
- Regelmatig overleg tussen kinderen helpt het bij het vormgeven van hun ideeën. Als leerkracht kun je deze gesprekken stimuleren door reflectie toe te passen, waardoor de gesprekken meer inhoud krijgen (J. van Onna, A. Jacobse, 2017).
- Het gebruik van creatieve stimulerende interventies, te vinden in **bijlage 5**, ondersteunt het voeren van deze gesprekken (J. van Onna, A. Jacobse, 2017).

*aandacht voor de eerste taal van de kinderen

- Meertalige kinderen ontwikkelen taal in beide talen gelijktijdig, waarbij ze evenveel woorden kennen als eentalige leeftijdsgenoten, maar mogelijk verschillen in woordkennis per taal (Vbjk, z.d.)
- Verbale interactie tussen ouders en kinderen heeft een grote invloed op de taalontwikkeling (taalstimulering en meertaligheid, 2019).
- Het betrekken van ouders is cruciaal bij het werken met meertalige kinderen, aangezien het aanleren van een nieuwe taal moeilijk is als de moedertaal niet goed wordt gebruikt (M. Stuit, 2023).

*criteria voor een goed(e) prentenboek/illustratie

- Prentenboeken combineren tekst en beeld en zijn ideaal om kennis en vaardigheden bij kinderen op te bouwen (J. van Coillie, 2016).
- Criteria voor een goed prentenboek met sprekende prenten omvatten de beeldaspecten, namelijk: lijnvoering, kleurgebruik, perspectief, afstand en vlakverdeling (J. van Coillie, 2016).

- Prentenboeken hebben verschillende functies voor verschillende doeleinden: lessen uitbeelden, beeldend leren, grappig vertekenen, fantasie prikkelen, gevoelens inkleuren en anders leren kijken
- Bij het kiezen van een prentenboek in de klas is het belangrijk dat leerlingen de tekst kunnen ervaren. Het boek moet aansluiten bij hun leefwereld en de leesontwikkeling bevorderen. Integratie van het boek in verschillende vakken is een pluspunt (Voorlezen in de bovenbouw, 2021).

***een evaluatiemethode om de effectiviteit van de activiteiten te beoordelen**

- Beeldend onderwijs is een procesgerichte benadering en moet ook op die manier geëvalueerd worden. Het beoordelen van alleen het eindresultaat en het vergelijken met het werk van een kunstenaar is niet voldoende (K. Reekmans, C. Roden, K. Nauwelaerts, 2017).

Overzicht van ontwerpcriteria:

1. Tijdens de les beeld wordt er voldoende gefilosofeerd om zo op de taalverwerking te oefenen.
2. Tijdens de les beeld worden er goede kijkvragen gesteld, die een logische opbouw volgen. Met behulp van de creatieve stimulerende interventies wordt het overleg tijdens de les beeld op gang gehouden.
3. Tijdens de activiteiten is er aandacht voor de eerste taal van de kinderen, de kinderen praten thuis over hun beelden.
4. Er wordt rekening gehouden met de criteria voor een goed(e) prentenboek/ illustratie.
5. Er moet een evaluatiemethode gebruikt worden om de voortgang en effectiviteit van de activiteiten te beoordelen.

Bewijsstukken in bijlage

Bijlage 6 bevat een overzichtelijke mindmap met de belangrijkste informatie die ik uit mijn bronnen heb verzameld. Deze mindmap biedt een visuele samenvatting van de kernpunten en concepten die van invloed zijn op mijn onderzoek.

Daarnaast vindt u in **bijlage 7** gedetailleerde informatie over de analyse van mijn bronnen en de totstandkoming van mijn ontwerpcriteria. Deze uitgebreide informatie biedt een diepgaand inzicht in mijn onderzoeksproces en de redenering achter de keuzes die ik heb gemaakt.

Ontwerpen

Output

In mijn ontwerp zit het volgende:

Het is een handleiding die gebruikt kan worden om de juiste prentenboeken te zoeken voor een les beeld. Ook wordt er uitgelegd hoe een les beeld opgebouwd is (**bijlage 9**).

De inhoud:

- Een voorwoord
- Checklist 'Voor welke functie is dit boek geschikt?'
- Boekenlijst + boekfiches
- Checklist 'Beeldaspecten bespreken'
- Opbouw les beeld: kijkwijzers
- De lessenreeks: 2 lesfiches
- Tips om over het beeldend werk van jouw kind te praten
- Werkvormen voor thuis de nabeschuiving te houden

Aftoetsen van de ontwerpcriteria

Om de ontwerpcriteria af te toetsen, heb ik een kijkwijzer gemaakt voor mijzelf. Hier duid ik telkens aan als ik aan iets van de ontwerpcriteria voldoe.

(Bijlage 8)

Uitleg ontwerpen

Allereerst is er een checklist voor het vinden van een goed prentenboek. Deze gaat namelijk over de functies in een boek. Dit kan een rol spelen in het onderwerp dat u wilt bespreken in de les, maar dit kan ook een insteek zijn bij het vormgeven van het werk. De verschillende thema's die in deze checklist besproken worden zijn: opvoedend karakter, beeldend leren, grappig vertekenen, fantasie prikkelen, gevoelens inkleuren en anders leren kijken (J. van Coillie, 2016).

Daarnaast is er een boekenlijst ter beschikking waar ikzelf al enkele boeken per thema heb samengesteld die gebruikt kunnen worden in een les beeld. Enkele van deze boeken worden gevolgd door een boekfiche waar u informatie over het boek vindt.

Vervolgens is er de checklist 'beeldaspecten bespreken'. In elke les beeld moeten beeldaspecten aangeleerd worden en moeten de kinderen kunnen experimenteren met deze beeldaspecten. De beeldaspecten die in deze checklist zijn opgenomen: inhoud, compositie, vormsoort, kleur, perspectief en ruimte. Deze checklist kan handig zijn om als leerkracht een beeldaspect uit een prentenboek te halen om hier later mee verder te gaan in de les. Maar hij kan ook gebruikt worden om over de beeldaspecten te praten. Zo kan u de vragen gebruiken om een gesprek te starten over de beeldaspecten.

Wanneer er een goed prentenboek gevonden is, gaan we over naar het maken van de les. Er zijn enkele aandachtspunten in een les beeld waar zeker rekening mee gehouden moet

worden. Daarom is er een kijkwijzer opgesteld voor de opbouw van een les beeld. Hier is zowel een verkorte versie als een lange versie van gemaakt. In de verkorte kijkwijzer zijn de verschillende lesfasen kort uitgelegd en de belangrijkste elementen zijn aangehaald. In de uitgebreide kijkwijzer is er per lesfasen een opdeling van de verschillende stappen die doorlopen worden. In deze kijkwijzer wordt verwezen naar 2 andere kijkwijzers. Deze zijn heel belangrijk!

De eerste kijkwijzer waarnaar verwezen wordt is 'samen leren kijken'. Deze is bedoeld om samen met de leerlingen de beeldbeschouwing te bespreken. Deze is gevuld met voorbeelden van vragen om samen te leren kijken. De tweede kijkwijzer waarnaar verwezen wordt is 'hoe leerlingen bijsturen'. Hier vindt u ook voorbeeldvragen, deze kan de leerkracht aan de leerlingen stellen om de creativiteit te stimuleren. Het is belangrijk dat er tijdens de les beeld voldoende gefilosofeerd wordt om zo op te taalverwerking te oefenen.

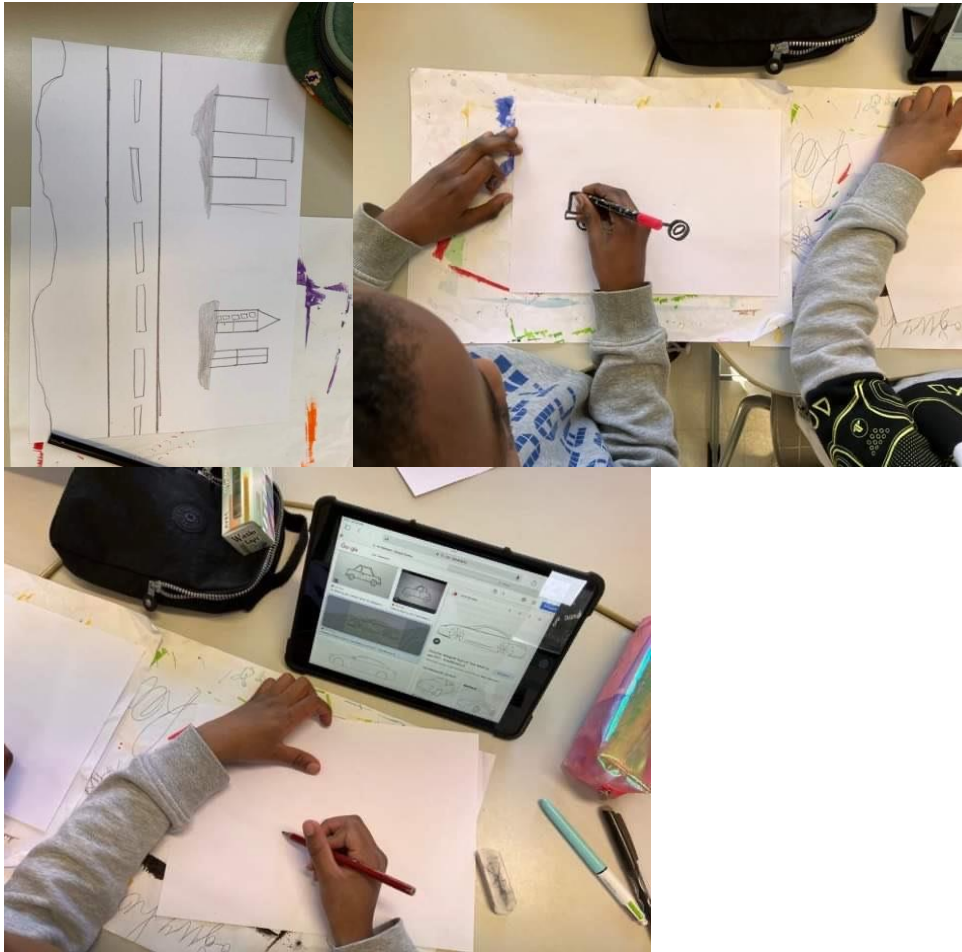
Bovendien is er een lessenreeks gemaakt met enkele lessen beeld waarin de taal gestimuleerd wordt. Deze kunnen ter inspiratie gebruikt worden of hier kan mee geëxperimenteerd worden. De lessen bevatten de nodige didactiek en taalstimulerende elementen.

Tot slot is de nabeschuiving een essentieel deel in de les beeld. In deze handleiding wordt ervoor gekozen om de nabeschuiving op te splitsen in 2 delen. Enerzijds wordt de nabeschuiving thuis met de ouders gedaan. De leerlingen met een andere thuistaal mogen dan in hun eigen thuistaal spreken maar moeten het nadien in de klas vertalen naar het Nederlands. Dit is allereerst een goede taaloefening voor de kinderen, maar zo kijken ze ook op andere manieren naar hun eigen werk. In de handleiding is er plaats gemaakt voor tips voor ouders om over het beeldend werk van het kind te praten. Maar er is ook een bundel met verschillende werkvormen om het werk thuis op een leuke maar snelle manier te bespreken. Deze infoches van de werkvormen kunnen meegegeven worden aan de ouders om hen te informeren. Nadien wordt de nabeschuiving ook nog in de klas gehouden en hier kan u dan tips over vinden in de kijkwijzer 'opbouw van een les beeld'.

Try-outs

Ik heb tijdens de eerste drie weken van mijn stage de lessen beeld uitprobeerde:

- De leerlingen hebben nog nooit kennis gemaakt met beeldaspecten. De lessen beeld gaan heel snel en worden abstract gegeven in de school. Daardoor was het heel moeilijk om de kinderen mee te nemen. De opdracht die ik geformuleerd had was veel te vaag. Ik moet een duidelijkere opdracht geven. Ook moeten er infoches komen over hoe de ouders met hun kinderen kunnen spreken over de beelden.

Tweede try-out van de lessen beeld:

- Wanneer ik een duidelijkere opdracht geef, lukt de les wel. De kinderen kunnen hiermee nog steeds creatief aan de slag maar ze hebben nu een afgebakende opdracht.
- De les is ook gegeven door een andere leerkracht. Voor haar was alles heel duidelijk en de voorbeelden van de vragen hielpen haar tijdens het creatief proces!

Voorstelling checklists:

- Mijn mentor begreep niet goed wat ik met enkele vragen bedoelde dus deze moet ik anders formuleren zodat ze duidelijker zijn.

Voorstelling van de handleiding:

- Tijdens de voorstelling van de handleiding hebben we de verschillende checklists en kijkwijzers bekeken en uitgetoetst. De leerkrachten vonden het handige middelen om mee aan de slag te gaan!

Resultaten en bijsturing ontwerp

- De checklist 'beeldaspecten bespreken' heb ik een aantal keer aangepast omdat de vragen duidelijker geformuleerd moesten worden. Ook heb ik de checklist qua inhoud een beetje aangepast omdat er overbodige elementen instonden zoals het leesniveau van de kinderen.
- De checklist 'functies prentenboek' heb ik evenzeer een aantal keer aangepast omdat ook hier de vragen duidelijker geformuleerd moesten worden. Ook de opbouw heb ik hier aangepast en enkel de functies hier een rol gegeven.
- De boekenlijst heb ik aangepast naar meer recente boeken. Ik heb in het boek 'leesbeesten en boekenfeesten' verschillende interessante prentenboeken gevonden

maar deze waren allemaal al wat ouder dus ik ben nog op zoek gegaan naar vernieuwde boeken om hertussen te zetten.

- De boekfiches bevatten eerst te veel tekst dus ook hier heb ik aanpassingen gedaan. Zo heb ik de boekfiches wat ingekort met enkel relevante informatie en deze zijn nu ook per thema geordend.
- De opbouw van een les beeld heb ik eerst uitgeschreven maar dit vonden mijn mentoren te veel leeswerk. Hier heb ik dus een kijkwijzer voor gemaakt. Ik heb een verkorte kijkwijzer voor als leerkrachten al wat vaardiger zijn met de verschillende lesfasen van een les beeld. Maar er is ook een uitgebreide versie ter beschikking voor de leerkrachten die hier nood aan hebben. Er zijn ook 2 posters met voorbeelden van vragen over hoe je ten eerste samen met de kinderen de beeldbeschouwing kan bespreken en ten tweede hoe je de creativiteit van de kinderen kan stimuleren.
- De lessenreeks is ook een aantal keer aangepast. Hier heb ik de volgorde van de voorpagina aangepast naar een logischere opbouw. Ook heb ik de lesfasen volgens de didactiek gezet en de opdrachten hier concreter gemaakt.
- Omdat de ouders met hun kind gaan spreken over hun beelden heb ik de tips over hoe je met je kind kan spreken over beelden. Deze zijn niet veranderd, deze waren klaar en duidelijk! De werkvormen heb ik wel bijgestuurd. Ik had hier eerst een dobbelsteen maar dit vergt te veel tijd voor de ouders dus nu heb ik werkvormen waarbij ze op een snelle maar efficiënte manier met hun kind kunnen spreken.

Concluderen

De onderzoeksvraag richtte zich op het verkennen van manieren waarop taalontwikkeling gestimuleerd kan worden bij leerlingen in het derde leerjaar door middel van beeldende activiteiten, met de focus op het gebruik van illustraties en prentenboeken.

In het derde leerjaar van basisschool de Mozaïek zijn er tien meertalige kinderen, wat de helft van de klas vertegenwoordigt. Bovendien ervaren de leerkrachten tijdsgebrek bij het ontwikkelen van beeldende lessen en geven ze aan dat ze niet goed weten hoe ze hiermee moeten beginnen. Om dit probleem aan te pakken, ben ik bezig met samenstellen van een handleiding die leerkrachten kunnen gebruiken om taalstimulerende beeldlessen te ontwerpen.

Bij het ontwerpen van de beeldlessen is het essentieel dat er voldoende gefilosofeerd wordt om taalverwerking te oefenen. Goede kijkvragen met een logische opbouw en creatieve stimulansen bevorderen het overleg tijdens de les. Aandacht voor de eerste taal van de kinderen en het naleven van criteria voor prentenboeken/illustraties zijn belangrijk, terwijl een evaluatiemethode de voortgang en effectiviteit van de activiteiten beoordeeld.

Tijdens mijn stage heb ik een beeldles uitgetest, terwijl mijn stagepartner een andere les uitprobeerde. Helaas was er weinig tijd beschikbaar voor de beeldlessen, vooral tijdens de periode rond Moederdag. Uit mijn testervaring heb ik gemerkt dat de les te moeilijk was en de opdracht te open. Gelukkig kon ik aanpassingen maken om dit te verbeteren.

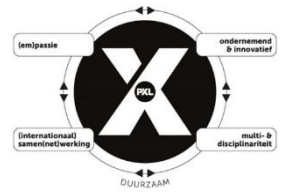
De integratie van taal tijdens de beeldlessen is van groot belang voor deze school, omdat het de leerlingen de mogelijkheid biedt om zowel op het gebied van beeldende kunst als taal verder te ontwikkelen. Door taal in de beeldlessen te integreren, kunnen de leerlingen op een meer holistische manier leren en zo hun kennis en vaardigheden verbreden. De handleiding die ik ontwikkel, zal de leerkrachten ondersteunen bij het opstellen van effectieve beeldlessen, waardoor ze beter in staat zijn om taalintegratie te realiseren en de leerlingen een verrijkende leerervaring te bieden.

De beperkte tijd die beschikbaar is voor beeldlessen, vooral tijdens drukke periodes zoals Moederdag, kan de effectiviteit van de interventie beïnvloeden en de resultaten beperken. Hoewel aanpassingen zijn gemaakt op basis van de testervaring, blijft het nodig om verdere iteraties en evaluaties uit te voeren om de effectiviteit van de herziene lesopzet nauwkeuriger te beoordelen.

Zowel ik als de leerkrachten op mijn stageschool beschouwen de handleiding als bruikbaar en waardevol. We erkennen echter dat verdere tests en evaluaties nodig zijn om de effectiviteit en impact van de handleiding nauwkeuriger te beoordelen. Het uitvoeren van meer tests vereist echter meer tijd en middelen om een grondige en gedegen beoordeling mogelijk te maken.

Omschrijving van de X-beentjes die relevant zijn binnen mijn onderzoek

Mijn bachelorproef, waarin ik taal stimuleer via beeldende activiteiten, kan worden gekoppeld aan het X-beentje 'ondernemend & innovatief'. Door creatieve en innovatieve methoden te gebruiken om taalontwikkeling te bevorderen en daarbij de ouders actief te betrekken, creëer ik een ondernemende en vernieuwende aanpak binnen het onderwijs. Het integreren van beeldende kunst en prentenboeken biedt een innovatieve manier om de taalvaardigheid van kinderen te stimuleren en hen actief te betrekken bij het leerproces. Door de nabeschouwing van de les ook thuis te laten plaatsvinden, wordt een partnerschap tussen school en ouders gecreëerd, waarbij ouders een actieve rol spelen in de taalontwikkeling van hun kinderen. Hierdoor worden nieuwe mogelijkheden en perspectieven gecreëerd om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren, gelijke kansen te bevorderen en een positieve samenwerking tussen ouders en school tot stand te brengen.

Doordat ik de ouders betrek bij de taalontwikkeling van hun kind, bevorder ik een samenwerking die gekoppeld kan worden aan het X-beentje 'samenwerking'. Door ouders actief te betrekken bij mijn aanpak van taalstimulering via beeldende activiteiten en het thuis laten plaatsvinden van de nabeschouwing van de les, creëer ik een hechte samenwerking tussen ouders en school. Het 'samenwerken' wordt versterkt doordat we gezamenlijk werken aan het vergroten van de taalvaardigheid van de kinderen, met als doel het creëren van gelijke kansen en het bevorderen van een optimale onderwijservaring voor elk kind.

Ik richt mij op de kracht van beeldende activiteiten om de taalontwikkeling te bevorderen. Hierbij maak ik gebruik van de illustraties in prentenboeken als inspiratiebron. Daarnaast speelt empathie een belangrijke rol in mijn onderzoek, waarbij ik de nadruk leg op het ontwikkelen van empathische vaardigheden bij kinderen door middel van taal en beeld. Bovendien benadruk ik de multi- en disciplinaire benadering van mijn onderzoek, waarbij taal en beeld samenkomen in een geïntegreerd en veelzijdig leerproces.

Deze bachelorproef, resulterend in een handleiding, biedt leerkrachten een duurzaam instrument dat hen ondersteunt bij het stimuleren van taal via beeldende activiteiten, waardoor het een blijvende bron van inspiratie en hulp zal zijn voor in hun dagelijkse praktijk.

Stilstaan bij de SDG's die aansluiten bij mijn onderzoek

Door het gebruiken van prentenboeken en beeldende activiteiten kunnen kinderen op een interactieve en boeiende manier taalvaardigheden ontwikkelen. Dit draagt bij aan het bevorderen van kwaliteitsonderwijs, waarbij alle leerlingen toegang hebben tot een inclusieve en gelijkwaardige leeromgeving. Het stimuleren van taal via beeldende activiteiten vergroot de betrokkenheid, creativiteit en communicatieve vaardigheden van kinderen, waardoor ze beter kunnen leren en zich ontwikkelen.

Door kinderen de mogelijkheid te geven hun creativiteit in het werk te uiten en een deel van de nabeschouwing thuis met hun ouders te bespreken, waarbij ze hun eigen moedertaal mogen gebruiken, draagt dit bij aan het verminderen van ongelijkheid. Het biedt kinderen met diverse taalachtergronden gelijke kansen om hun gedachten en ideeën uit te drukken, ongeacht de taal die ze spreken. Door de bespreking de volgende dag in de klas terug te vertalen naar het Nederlands, wordt ook de integratie van de moedertaal met de dominante taal gestimuleerd, wat helpt bij het bevorderen van gelijke communicatiemogelijkheden voor alle kinderen.

Doordat de kinderen de nabeschuiving van de les beeld thuis met hun ouders doen voordat deze in de klas plaatsvindt, wordt partnerschap tussen ouders en school gestimuleerd. Dit partnerschap draagt bij aan het gezamenlijk streven naar de doelstelling van taalstimulatie en het bevorderen van de communicatievaardigheden van kinderen. Het betrekken van ouders bij het leerproces vergroot niet alleen de betrokkenheid van ouders, maar zorgt ook voor een holistische en inclusieve aanpak van onderwijs, waarbij de samenwerking tussen ouders en school bijdraagt aan het behalen van gemeenschappelijke doelen.

Bibliografie

7 tips over hoe je kunt reageren op een tekening / *Kinderen Beter Begrijpen*. (n.d.). Kinderen

Beter Begrijpen. <https://evelineruitenberg.com/tips-tricks/7-tips-over-hoe-je-kunt-reageren-op-een-tekening-2/>

Duidelijke taal. (z.d.). <https://www.integratie-inburgering.be/nl/wat-kunnen-we-voor-jou-doen/ondersteuning-voor-je-organisatie-of-lokaal-bestuur/taal/duidelijke-taal>

Femke. (2021, August 22). *Voorlezen in de bovenbouw - Leesbevordering in de klas*.

Leesbevordering in De Klas. <https://leesbevorderingindeklas.nl/artikelen/voorlezen-in-de-bovenbouw/>

Ramdas, N., Beuse, T., Maas, W., & De Vries, B. (2018). Woord in beeld: De mogelijkheden van beeldromans in het talenonderwijs. *Levende Talen Magazine*, 105(1), 18–22.

<https://www.lt-tijdschriften.nl/ojs/index.php/lm/article/view/1755>

Reekmans, K., Roden, C., & Nauwelaerts, K. (2017). *Vertaalde verbeelding: Muzische inspiratie voor taalstimulering in de meertalige klas*. Maklu.

Van Coillie, J. (1999). *Leesbeesten en boekenfeesten : hoe werken (met) kinder- en jeugdboeken?* <https://lib.ugent.be/nl/catalog/rug01:000468311>

Van Onna, J., & Jacobse, A. (2021). *Laat maar zien: Procesgerichte didactiek voor beeldend onderwijs*.

Vbjk. (z.d.). <https://vbjk.be/nl/mini-site/reflectiewaaier-meertaligheid>

Visietekst taalstimulering en meertaligheid. (2008). *Kind En Gezin*.

<https://www.arts.kuleuven.be/cto/onderzoek/onderzoek-taalverwerving/taalstimulering-en-meertaligheid-bij-kinderen-van-0-tot-6/visietekst-taalstimulering-en-meertaligheid.pdf>

Bijlagen

Bijlage 1: vragen mentor voor het inschatten van de beginsituatie

BEVRAGING BEGINSITUATIE

INSTRUCTIES:

Zou u deze vragenlijst kunnen invullen over de kinderen in de klas? Het gaat vooral over de kinderen die thuis een andere taal spreken. Ik heb gebruik gemaakt van schaalvragen. Nummer 5 is als de leerlingen het al goed doen en nummer 1 is als de leerlingen dit nog niet goed kunnen.

VRAGEN:	ANTWOORDEN:				
	1	2	3	4	5
De leerlingen begrijpen een voorgelezen tekst en kunnen er informatie uithalen.	☐	☐	☐	☐	☐
De leerlingen gebruiken het gepast taalregister als ze spreken.	☐	☐	☐	☐	☐
De leerlingen durven spreken voor de klas.	☐	☐	☐	☐	☐
De leerlingen begrijpen een tekst die ze lezen en kunnen er informatie uithalen.	☐	☐	☐	☐	☐
De leerlingen kunnen een verslag schrijven van een tekst.	☐	☐	☐	☐	☐
De leerlingen verzorgen hun teksten rekening houdend met handschrift en lay-out.	☐	☐	☐	☐	☐
De leerlingen verzorgen hun teksten rekening houdend met spellingsafspraken en -regels.	☐	☐	☐	☐	☐
De leerlingen verzorgen hun teksten rekening houdend met het vervoegen van werkwoorden.	☐	☐	☐	☐	☐
De leerlingen beleven plezier in het luisteren naar verhalen.	☐	☐	☐	☐	☐
De leerlingen beleven plezier in het lezen van verhalen.	☐	☐	☐	☐	☐
De leerlingen beleven plezier in het spreken voor de klas.	☐	☐	☐	☐	☐

Bijlage 2: kijkwijzer bij observatie in de klas

Een positief, rijk en veilig klasklimaat

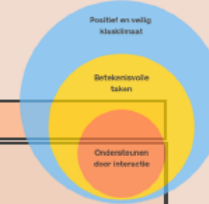
Leervraag	Hulpvraag	Observatie
Hoe komen de kinderen binnen?	<ul style="list-style-type: none"> • Wat zijn de verwachtingen die de leerlingen/ leerkrachten hebben? • Hebben de kinderen/ leerkrachten de juiste voorkennis die aansluit bij de tentoonstelling? • Sluit het aan bij de voorkennis? 	
Is de thuiscultuur/ thuistaal zichtbaar aanwezig in de klas?	<ul style="list-style-type: none"> • Hangen er posters, welkomstwoorden, ... in de thuistaal aan de muur? • Hangen er vlaggen van verschillende landen, ... aan de muur? Zijn er hoeken gemaakt van de verschillende thuisculturen? 	
Mogen de kinderen materialen kiezen in hun thuistaal of andere talen?	<ul style="list-style-type: none"> • Zijn er activiteiten waarin de leerlingen kunnen kiezen om hun thuistaal in te zetten? • Worden er activiteiten aangereikt die gelinkt worden aan een andere thuiscultuur? 	
Zijn er duidelijke afspraken over het gebruik van (thuis)taal?	<ul style="list-style-type: none"> • Mogen de kinderen in de klas de thuistaal gebruiken? • Mogen kinderen in de school de thuistaal gebruiken? 	
Worden de kinderen aangemoedigd om te experimenteren?	<ul style="list-style-type: none"> • Voelen de kinderen zich op hun gemak? Is hun welbevinden hoog genoeg? • Krijgen de kinderen autonomie? Mogen de kinderen initiatief nemen (zelf dingen aanbrengen, uitproberen, eigen keuzes maken, ...) • Worden de kinderen uitgenodigd om hun mening te geven? 	
Is er voldoende rijk aanbod?	<ul style="list-style-type: none"> • Is er voldoende taalaanbod? • Is er voldoende aanbod in boeken? • Is er voldoende aanbod in materialen? 	
Hoe gaan de kinderen naar huis?	<ul style="list-style-type: none"> • Nemen de kinderen impressies mee naar huis? • Wordt er interesse voor de culturele-activiteit, na het werk ontwikkeld? • Welke nieuwe inzichten en meningen over kunst en cultuur worden er gevormd? 	

Betekenisvolle taken

Leervraag	Hulpvraag	Observatie
Is de activiteit uitdagend?	<ul style="list-style-type: none"> Zijn de activiteiten uitdagend voor kinderen? Moeten de kinderen echt nadenken en redeneren? Vertrekt de leerkracht met hoge verwachtingen? Zijn de kinderen betrokken bezig? 	
Is de activiteit aangepast aan de input en interesses van de kinderen?	<ul style="list-style-type: none"> Ervaren de leerlingen de activiteiten als betekenisvol? Wordt de inbreng van de kinderen gestimuleerd? 	
Krijgt elk kind de kans om bij groepsactiviteiten een waardevolle bijdrage te leveren?	<ul style="list-style-type: none"> Krijgt elk kind een betekenisvolle rol in groepsactiviteiten? Kunnen alle kinderen inbreng geven in de groepsactiviteiten? Is er voldoende interactie in de groepsactiviteiten? 	
Is de activiteit gericht op taalvaardigheid en niet (enkel) op taalkennis?	<ul style="list-style-type: none"> Is de activiteit gericht op taalvaardigheid en niet (enkel) op taalkennis? 	
Is er variatie in het taalaanbod?	<ul style="list-style-type: none"> Zijn er verhalen? Zijn er liedjes? Zijn er rijmpjes? Zijn er spelletjes? Zijn er boeken? 	
Worden er rijke beelden gebruikt?	<ul style="list-style-type: none"> Hoe sluiten de beelden aan bij de leefwereld van de kinderen? Spreekt het de kinderen aan? 	
Is de uitleg duidelijk?	<ul style="list-style-type: none"> Is de uitleg duidelijk? Worden er sprekende voorbeelden gebruikt om de inhoud te verduidelijken? 	
Hoe strak is de timing?	<ul style="list-style-type: none"> Gaat er zo weinig mogelijk tijd verloren? Gaat de tijd maximaal naar het bevorderen van leren en ontwikkeling? 	
Hoe kijkt men naar beelden?	<ul style="list-style-type: none"> Op welke manier leren de kinderen anders kijken? Welke hulpmiddelen worden er ingezet en waarvoor? Op welke manier wordt er ingespeeld op de zintuigen? 	

Ondersteunen door interactie

Leervraag	Hulpvraag	Observatie
Op welke manier gaat men in interactie?	<ul style="list-style-type: none"> Is er ruimte voor de eigen inbreng van de kinderen en wordt deze gewaardeerd? Krijgen de kinderen een expertrol? Is er ruimte voor betekenisonderhandeling met en tussen de kinderen onderling? 	
Wordt er talige ondersteuning geboden?	<ul style="list-style-type: none"> Worden leerlingen ook één-op-één ondersteund om zich uit te drukken? Wordt er hardop meegedacht als de kinderen een opdracht proberen uit te voeren? Stelt de leerkracht gerichte vragen? Zorgt de leerkracht voor een rijk taalaanbod dat hij/ zij begrijpelijk maakt door parafrasering en visuele ondersteuning? 	
Hoe praat men over beelden?	<ul style="list-style-type: none"> Op welke manier wordt een kunstwerk beschreven en besproken? Worden er nieuwe begrippen aangereikt, die helpen bij het beschrijven van kunstwerken? Worden die nieuwe begrippen eerst voldoende geduid? 	
Op welke manier worden gesprekken gevoerd?	<ul style="list-style-type: none"> Krijgt iedereen spreekkansen? Op welke manier wordt er talige feedback gegeven? Kunnen ze de opgedane impressies verwoorden? Gebruiken de leerlingen de taal die aangereikt is om de impressies te verwoorden? 	

Bijlage 3: interview expert

1. Wat is uw achtergrond binnen het onderwerp taalontwikkeling en muzikale activiteiten in de klas?
2. De helft van de klas spreekt een andere taal thuis (Turks, Marokkaans...). Er wordt weinig ingespeeld op de thuistaal, ze hebben alleen een nieuwkomersklas. Hoe zouden we dit beter kunnen aanpakken in de klas zelf?
3. De leerlingen mogen enkel Nederlands praten binnen de school, wat vindt u hiervan?
4. De ouders worden enkel betrokken bij het toezicht van een uitstap.
 - a. Hoe zouden we de ouders meer kunnen betrekken?
 - b. Waarom is dit belangrijk?
5. Er wordt elke dag gelezen maar weinig voorgelezen. Wat vindt u hiervan?
6. Wat is volgens uw ervaring de meest effectieve manier om taalontwikkeling te stimuleren via muzikale activiteiten?
7. Hoe kunnen prentenboeken nuttig zijn om taalontwikkeling te stimuleren via muzikale activiteiten?
 - a. Wat is de relatie tussen prentenboeken en muzikale activiteiten?
 - b. Wat zijn enkele voorbeelden van muzikale activiteiten die gebruikt kunnen worden met prentenboeken?
8. Wat zijn volgens u de voordelen van het gebruik van prentenboeken bij het stimuleren van taalontwikkeling?
 - a. Wat zijn de voordelen voor kinderen van het voorlezen van prentenboeken?
 - b. Hoe bevordert het gebruik van prentenboeken de taalontwikkeling van kinderen?
 - c. Hoe kunnen prentenboeken helpen om kinderen vertrouwd te maken met verschillende vormen van taal?
 - d. Wat zijn de voordelen van het gebruik van prentenboeken bij het ontwikkelen van leesvaardigheid bij kinderen?
 - e. Wat zijn de voordelen van het gebruik van prentenboeken bij het ontwikkelen van woordenschat bij kinderen?
9. Wat zou volgens u moeten gebeuren om het gebruik van prentenboeken te verbeteren bij het stimuleren van taalontwikkeling?
 - a. Hoe kunnen de prentenboeken effectief worden gebruikt om de taalontwikkeling te stimuleren?
 - b. Wat zijn volgens u mogelijke oplossingen om het gebruik van prentenboeken bij het stimuleren van taalontwikkeling te verbeteren?
 - c. Welke technologieën kunnen worden gebruikt om het gebruik van prentenboeken bij het stimuleren van taalontwikkeling te verbeteren?
 - d. Welke acties zouden volgens u kunnen worden ondernomen door scholen en/of ouders om het gebruik van prentenboeken bij het stimuleren van taalontwikkeling te verbeteren?

-
10. Wat is volgens u de meest effectieve manier om prentenboeken te gebruiken als een middel om taalontwikkeling te stimuleren?
- Op welke leeftijd zijn prentenboeken het meest effectief als middel om taalontwikkeling te stimuleren?
 - Wat zijn de verschillende manieren waarop prentenboeken kunnen worden gebruikt om taalontwikkeling te stimuleren?
 - Heeft u tips voor het gebruik van prentenboeken om taalontwikkeling te stimuleren?
 - Welke prentenboeken zijn volgens u het meest effectief als middel om taalontwikkeling te stimuleren?
11. Hoe kunnen illustraties hierin bijdragen?
- Hoe kunnen illustraties helpen om kinderen te stimuleren om woordenschat te vergroten?
 - Hoe kunnen illustraties bijdragen aan het versterken van het begrip van grammaticale structuren?
 - Hoe kunnen illustraties gebruikt worden om kinderen te helpen om taalconcepten te leren?
 - Hoe kunnen illustraties gebruikt worden om kinderen te helpen om taalvaardigheid te verbeteren?
12. Hoe kunnen leerkrachten muzikale activiteiten effectief gebruiken om taalontwikkeling te stimuleren?
- Welke technieken kunnen leerkrachten gebruiken om leerlingen te helpen bij het leren van taal door middel van muzikale activiteiten?
 - Hoe kunnen leerkrachten muzikale activiteiten gebruiken om leerlingen te helpen bij het ontwikkelen van luistervaardigheden?
 - Hoe kunnen leerkrachten muzikale activiteiten gebruiken om leerlingen te helpen bij het ontwikkelen van spreekvaardigheden?
 - Hoe kunnen leerkrachten muzikale activiteiten gebruiken om leerlingen te helpen bij het ontwikkelen van spellingvaardigheden?
13. Wat zijn volgens u de beste manieren om leerkrachten te helpen bij het gebruik van muzikale activiteiten om taalontwikkeling te stimuleren?
- Welke instrumenten kunnen leerkrachten gebruiken om muzikale activiteiten te gebruiken bij taalontwikkeling?
 - Welke strategieën zou een leerkracht kunnen gebruiken om muzikale activiteiten te integreren in het klaslokaal?
 - Hoe kunnen leerkrachten muzikale activiteiten gebruiken om leerlingen meer betrokkenheid en engagement te laten ervaren?
14. Wat zijn volgens u de beste manieren om leerlingen te betrekken bij muzikale activiteiten om taalontwikkeling te stimuleren?
- Wat zijn de beste manieren om leerlingen te betrekken bij muzikale activiteiten?
 - Hoe kunnen leerkrachten leerlingen motiveren om te participeren in muzikale activiteiten om taalontwikkeling te stimuleren?
 - Hoe kunnen leerkrachten de resultaten van muzikale activiteiten voor taalontwikkeling meten?

-
15. Welke activiteiten kunnen leerlingen helpen om taalontwikkeling te stimuleren via muzikale activiteiten?
- Hoe kunnen leerkrachten de muzikale activiteiten optimaal benutten om taalontwikkeling bij leerlingen te stimuleren?
16. Wat zijn volgens u de meest effectieve manieren om kinderen te motiveren om meer betrokken te zijn bij muzikale activiteiten die gericht zijn op taalontwikkeling?
- Hoe kunnen muzikale activiteiten op een leuke en uitdagende manier worden aangeboden aan kinderen om hen te motiveren meer betrokken te zijn bij taalontwikkelingsactiviteiten?
 - Wat zijn de beste manieren om kinderen te laten zien dat muzikale activiteiten die gericht zijn op taalontwikkeling leuk en nuttig kunnen zijn?
 - Hoe kunnen leerkrachten kinderen motiveren om actief deel te nemen aan muzikale activiteiten die gericht zijn op taalontwikkeling?
17. Wat zijn volgens u de uitdagingen waar professionals tegenaan lopen bij het gebruik van muzikale activiteiten om taalontwikkeling te stimuleren?
- Welke muzikale activiteiten worden gebruikt om taalontwikkeling te stimuleren?
 - Wat zijn de mogelijke technische uitdagingen bij het gebruik van muzikale activiteiten?
 - Wat zijn de pedagogische uitdagingen bij het gebruik van muzikale activiteiten?
 - Hoe kunnen leerkrachten ervoor zorgen dat muzikale activiteiten effectief worden gebruikt om taalontwikkeling te stimuleren?
 - Welke mogelijke belemmeringen kunnen er zijn bij het gebruik van muzikale activiteiten?

Bijlage 4: kijkwijzer uit het boek 'Laat maar zien van Jos van Onna & Anky Jacobse'

Voorsorteren	<p>Wat valt je op, wat is je eerste indruk?</p> <ul style="list-style-type: none"> - De kinderen geven een eerste spontane reactie. - Ze vertellen wat er in hen opkomt als ze naar het beeldend product kijken. - Deze eerste reactie is vrij en associatief.
Interpreteren	<p>Wat is het, wat stelt het voor, wat laat het zien?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat stelt het schilderij, het beeldhouwwerk, de foto voor? - Wat is het voor een gebouw, gebruiksvoorwerp, kledingstuk? - Welke functie heeft het, waar is het voor bedoeld?
Analyseren	<p>Wat zie je verder allemaal, hoe ziet het er precies uit?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Beschrijf het eens voor iemand die het niet ziet. - Hoe is het gemaakt en met welk materiaal? - Hoe zijn beeldaspecten gebruikt: vorm, kleur of compositie?
Reflecteren	<p>Waarom zou het zo gemaakt zijn?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is ermee bedoeld? - Wat roept het werk of voorwerp bij je op? - Wat vertelt het beeld en waaraan zie je dat? - Wat denk je dat de maker met dit werk heeft willen vertellen?
Evalueren	<p>Wat vind je ervan en waarom?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is je mening anders dan je eerste indruk? - Heeft het langer kijken en erover praten je oordeel veranderd? - Wat zou jij anders doen als jij zoiets zou maken?

Bijlage 5: creativiteit stimulerende interventies uit het boek ‘Laat maar zien van Jos van Onna & Anky Jacobse’

Creativiteit stimulerende interventies: dat je als leerkracht de pendelbeweging van het kind tijdens het vormgevingsproces op gang brengt en houdt.

Begeleidingsinterventies	De bemoeienissen van de leerkracht met het vormgevingsproces van het kind.
Beschouwingsinterventies	Tijdens deze interventie helpt de leerkracht kinderen bewust te kijken en relaties te leggen tussen vorm en betekenis.
Materiaal technische interventies	Hier helpt de leerkracht het kind de relatie zien tussen de omgang met het materiaal en de variatie in vorm- en beeldaspect. De leerkracht laat ze de materiaal technische mogelijkheden ervaren door de stapsgewijze verwerking.
Onderzoek interventies	Hier helpt de leerkracht het kind bij het zoeken naar eigenheid in de relatie tussen materiaal, vorm en betekenis.
Reflectie-interventies	Hier helpt de leerkracht het kind de relatie leggen tussen externe en interne criteria. De leerkracht stelt het ik-perspectief van het kind centraal.